

Storskalig testning kan rädda både liv och ekonomin

Göteborgs-Posten den 3 april 2020

I normala tider, vid beslut om subventioner av dyra läkemedel eller vid investeringar i trafiksäkerhetsåtgärder, värderar samhället ett räddat levnadsår till cirka en miljon kronor. För att förebygga spektakulära och obekanta risker tar vi ibland mycket större kostnader och det finns belägg för att betalningsviljan i befolkningen för åtgärder som räddar liv är hög. I dag går det inte att utesluta att coronaviruset i kombination med begränsad intensivvårdskapacitet skulle kunna leda till tiotusentals dödsfall i Sverige, om smittan får sprida sig snabbt i befolkningen. Med försiktiga antaganden borde vi vara beredda att investera mellan en åttondel och en fjärdedel av ett års BNP för att förebygga ett sådant scenario, det vill säga i storleksordningen tio gånger mer än de knappt två procent av BNP eller 95 miljarder kronor som redan beslutade åtgärder beräknas kosta för staten.

Det är värt att snabbt ta stora kostnader om det är möjligt att vinna tid, när osäkerheten är stor och det finns en risk för en katastrofal utveckling. Snabba åtgärder vinner tid och tid ger oss mer kunskap om hur dödligt viruset är, kunskap om hur andra länders mer drastiska åtgärder har fungerat och kunskap om hur spritt viruset är i samhället. Vi kommer också att ha hunnit längre med att utveckla modeller för hur den ekonomiska bördan av att stänga ner samhället ska fördelas mellan löntagare, företagare och det offentliga.

Utöver ytterligare krispaketet behöver Sverige införa testning i större skala. I första hand för att säkra tillgången på friska medarbetare i samhällsviktiga yrken och för att kartlägga spridningen i befolkningen med slumpmässig löpande provtagning. Resultaten kombineras med fördel med digitala lösningar och kan ge utomordentligt viktig information för regionala åtgärder. Ett exempel är att identifiera områden med låg eller ingen spridning. Om dessa områden skyddas kan de fungera som en resurs för övriga landet vad gäller IVA-platser. Att som idag förlita sig på trender i sjukhusvård och död är för sent i sjukdomsskedet. Regeringen gav den 31 mars i uppdrag till Folkhälsomyndigheten att starta och leda de aktörer som kan öka testkapaciteten, och det är av högsta vikt att detta arbete nu prioriteras.

Internationellt sker en oerhört snabb utveckling av ny diagnostik för att påvisa pågående och genomgången infektion. Appar för att digitalt övervaka symtom såsom feber och hosta hos personer som gett medgivande i kombination med geografiska data har potential att snabbt identifiera nya smitthärdar. Här är det av högsta vikt att svenska forskare får resurser att vara med i utvecklingen för att få snabb tillgång till dessa nya tester. Myndigheterna bör ta hjälp av näringsliv och akademi i arbetet med att snabbt skala upp testningen med de metoder som är tillgängliga idag. Samtidigt som testkapaciteten utvecklas bör särskild vikt läggas vid att kontinuerligt kontrollera kvaliteten på testerna.

Ett exempel på utvecklingen av diagnostik är en lösning godkänd av amerikanska FDA som ger svar på fem minuter om ett näs-svalgprov innehåller coronaviruset. Maskinen kan stå ute i verksamheten

och skulle vara oerhört värdefull för skyddet av personal och brukare inom äldreomsorgen och för att stoppa den skrämmande utveckling vi nu ser i Stockholm.

En snabb riktad utlysning från Vetenskapsrådet för forskning inom detta fält skulle kunna vara till stor nytta.

Med dessa åtgärder skyddar vi folkhälsan samtidigt som vi ser till att de ekonomiska hjulen kan fortsätta rulla om än inte med sin vanliga hastighet. För att säkerställa att arbetsplatser och produktionsenheter finns kvar när krisen är över behöver stora delar av företagens kostnader täckas av staten på lämpligt sätt. Detta gäller inte bara lönekostnader. Även om kostnader för insatsvaror försvinner om produktionen stängs ner, kvarstår många andra kostnader: lokalhyror, leasing av utrustning, räntor, abonnemang, revision med mera.

Permitteringsersättning kan gå direkt från staten till de anställda, men bidraget till övriga kostnader kräver ett betydande offentligt stöd rakt in i företagen; en riktning kan vara att staten snabbt går in och täcker två tredjedelar medan resten delas mellan företaget självt och dess leverantörer (fastighetsägare genom hyresrabatter etc.).

Vi är ett rikt samhälle, vi har råd att ta ett ordentligt påsklov med ett nedstängt Sverige. Därefter kan vi vara i läge att fatta ett beslut om att 2020 blir året då hela Sverige tar ett långt sommarlov – eller om vi istället ska börja återgå till det tidigare normaltillståndet. Vi har också råd att ge våra företagare sådana spelregler att de inte på kort sikt tvingas starta konkursprocesser. Men vi har inte råd att i onödan riskera tiotusentals människoliv, ens om vi bedömer den risken som låg.

Mats Bergman

Tove Fall

Magnus Henrekson